

Het had voor de hand gelegen, van Kleffens, onder wie Radio Oranje als afdeling van de RVD administratief ressorteerde, tot 'radio-minister' te maken, maar Gerbrandy was geen ogenblik van plan, de primaire verantwoordelijkheid ervoor prijs te geven. Hij moest wèl een concessie doen: alle door Radio Oranje uit te zenden teksten moesten enkele dagen voor uitzending niet alleen aan hem, maar ook aan de Geer, Albarda en van Kleffens ter goedkeuring voorgelegd worden (ook de Engelse censuur moest die teksten tevoren ontvangen).¹

Gebruikmakend van zijn bevoegdheid had Gerbrandy met de koningin afgesproken dat zij als eerste voor Radio Oranje zou spreken. In de kabinetsvergadering van 22 juli, zes dagen voor die eerste uitzending, vroeg van Rhijn naar de tekst; 'merkt op', aldus de notulen, 'dat kabinet daarvoor verantwoordelijk is. Voorkennis is dus gewenst.' Gerbrandy zegde toe dat hij zou 'proberen dat te bevorderen.'² Inderdaad kregen alle ministers de tekst te zien³ en het college als geheel, bevreesd voor Duitse represailles, had tegen het uitspreken daarvan, zo vernam van Lidth van Beelaerts, 'groot bezwaar. De koningin heeft echter', noteerde van Lidth in zijn dagboek⁴,

Hoe beoordeelde ik in die tijd Englands kansen? Ik was zeker niet vrij van angst en ik herinner mij dat ik in juni, toen vermogende kennissen, ook vluchtelingen, naar de Verenigde Staten konden doorreizen, enige jaloezie jegens hen koesterde. Maar de stemming in Engeland sleepte mij spoedig mee. Ze werd onderwerp van de tweede van twee teksten die ik voor de derde uitzending van Radio Oranje schreef: 30 juli - een geheel door mij geschreven en gesproken programma waarin ik eerst Marsman herdacht, eindigend met zijn in het *British Museum* door mij overgeschreven 'Herinnering aan Holland' (... 'en in alle gewesten / wordt de stem van het water / met zijn eeuwige rampen / gevreesd en gehoord'). Ik dacht, meen ik, toen wel dat de oorlog nog lang zou duren, maar de afloop was voor mij niet twijfelachtig: 'Het Engelse volk zal', zei ik die avond in mijn tweede bijdrage, 'doorvechten tot de overwinning is behaald. Het Engelse volk geeft deze strijd nooit of te nimmer op... Napoleon, die ook eens geheel Europa in zijn macht had, heeft Engeland niet kunnen verslaan. Ook de moderne Napoleon, ook Adolf Hitler, zal zijn Moskou en zijn Waterloo vinden.'

¹ Ik herinner mij niet, ooit bezwaren van Albarda of van Kleffens onder ogen te hebben gekregen, wèl kon ik, vermoedelijk naar aanleiding van mijn tekst over de stemming in Engeland (30 juli), een kattebelletje lezen van de Geer, ongeveer van deze inhoud: 'Wie zegt, dat Engeland wint, bedrijft pure retoriek, want, zoals de minister van defensie onlangs betoogd heeft' (Dijxhoorn in de ministerraad op 24 juli) 'is daar geen schijn van kans op.' Met dergelijke ontboezemingen hield binnen de RVD niemand rekening - zij wekten wèl grote ergernis en werden verder verzwegen als schadelijk voor de nationale zaak. ² Ministeraad: Notulen, 22 juli 1940 (*Enq.*, dl. II b, p. 188). ³ Tekst o.m. in a.v., dl. VII a, p. 407. ⁴ Van Lidth: 'Dagboek', 27-29 juli 1940.